

כפרה וטהרה ביום הכיפורים

מדברי חז"ל מתבאר שרכיבי התשובה הם ארבעה: עזיבת החטא, חרטה, וידוי וקבלה לעתיד. על משמעותו של הרכיב הרביעי תמה בעל ה"משך חכמה": מדוע צריך החוזר בתשובה לקבל על עצמו שלא לשוב לחטא - הרי זוהי קבלה "מיותרת", שכן בלאו הכי אנו מצווים ועומדים מסיני לא לחטוא?

נתקשו רבים... איך נחשבת למצוה שישוב מכסלו ולא יחטא עוד, הלא בלא המצוה, מצווה ועומד לבלי לעבור על מצוות השם יתברך וכי בשביל שעבר ושנה בה הותרה לו, סלקא דעתך? הנה האזהרה הראשונה המונעתו מחטוא טרם שחטא, היא מונעתו מחטוא גם אחרי שחטא¹?

ומעין זה מצאנו במסכת נדרים גבי הנשבע לקיים את המצוה - שהשבועה אינה חלה מפני שהוא "מושבע ועומד מהר סיני" (ח, ע"א).

ומבאר ה"משך חכמה": "אמנם מצנת התשובה, אשר על זה צריך מצוה פרטית, הוא שאם חטא ועוזב את חטאו מצוה להתוודות ולהגיד לפני השם יתברך כי יודע בעצמו שחטא ומבקש כפרה. וכן הוא לשון רבנו (הרמב"ם) בהלכות תשובה (פ"א, ה"א): כשיעשה תשובה וישוב מחטאו [פירוש - שלא לחטוא מחמת הציווי שהוא היה מצוה בתורה שלא לעבור בפעם הראשונה קודם שחטא - בין מצוות עשה בין מצוות לא תעשה] חייב להתוודות לפני הא-ל ברוך הוא שנאמר... 'והתוודו את חטאתם' (במדבר ה, ז). ומה שצריך שבשעה זו יחשוב שלא ישוב לכסלה ולא יעבור עוד מצוות פי ה' הוא נכלל בוידוי... וכן בא אחריו החינוך וביאר דבריו. אבל על התשובה בעצמה אין לחשובה למצוה חדשה, זולת הציוויים שכבר נצטוו עליהם".

¹ "משך חכמה", דברים לא, יז.

הרי מבואר מדברי ה"משך חכמה" שלדעת הרמב"ם וספר "החינוך" אין גדר של "קבלה לעתיד", אלא עיקר מצנת התשובה הוא הווידוי, ושאר רכיבי התשובה אינם יסוד ומהות התשובה. ברם אם אין משמעות לקבלה לעתיד, מדוע מבאר הרמב"ם "ומה היא התשובה? שיעזוב החוטא חטאו ויסירו ממחשבתו ויגמור בלבו שלא יעשה עוד... וכן יתנחם על שעבר... ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם... וצריך להתוודות בשפתיו ולומר עניינות אלו שגמר בלבו"². וממה נפשך, אם הקבלה לעתיד נמנית ברכיבי התשובה - מהי משמעותה? ואם היא אינה רכיב הכרחי - מדוע הרמב"ם מונה אותה עם רכיבי התשובה?

מצנת תשובה - יעמיד כוחות נפשו בקצה ההופכי נגד מה שעשה

ה"משך חכמה" מביא שם הסבר נוסף לפיו תיתכן "קבלה לעתיד", וזה לשונו: "אולם יש מידת התשובה אשר תיתכן כי תתחדש רק אחרי שכבר עבר עליה וזה הוא כפי מה שביאר רבנו פ"ד משמונה פרקים 'כי כמו שהחולה יתרפא בדברים מרים היפך טבעו, כדי להעמיד טבעו ומזגו על דרך הממוצע אחרי התגברה כי בסיבת האחרון הצדה נוטה, כן החולה שכבר חטא צריך להתנהג ולהטות לדרך ההופכי. כמו מי שגברה עליו תאוותו יפרוש עצמו גם מן המותר'... ובאופן הזה נקרא תשובה שיעמיד כוחות נפשו בקצה ההופכי נגד מה שעשה, בחטאו ובעוברו על המצוה".

אך גם תירוץ זה צריך עיון. שכן ה"משך חכמה" עצמו מבאר שיש עברות שלגבם לא שייך גדר זה של תשובת המשקל, כגון עבודה זרה וכיו"ב, וזה לשונו שם: "אומנם יש עברות שאין שייך זה הגדר בתשובה, והוא עבודה זרה אשר אין בה דבר המותר, שאינה כמו שאר מצוות". ולכן מסיק שם: "אם כן - עיקר התשובה הוא הווידוי והבקשה שימחל השם יתברך על חטאו".

אולם מעיון בדברי הרמב"ם שהובאו לעיל, יש להוכיח אחרת. הרמב"ם מדגיש שהחוטא צריך להגיע לדרגה של "ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם, שנאמר: 'ולא נאמר עוד אלוהינו למעשה ידינו' (הושע יד, ד)". "ויעיד" - משמעו שאני מקבל את הקב"ה עלי להיות עד שלא אשוב לזה החטא לעולם. ופירוש הפסוק הוא - שאנו מבטיחים לאלוקינו שלא נאמר עוד למעשי ידינו - דהיינו, שאני אומר לבורא עולם

² רמב"ם, הלכות תשובה ב, ב.

שלא אוסיף עוד לחטוא! לא רק שיש פה קבלה לעתיד בין אדם לבין עצמו, אלא כביכול בינו לבין בוראו. וכיצד ייתכן לומר שזהו אחד מן הרכיבים של התשובה, אך הוא אינו בר חשיבות?

ועוד, מהרמב"ם מוכח שהוא מייחס חשיבות עצמאית לרכיב של קבלה לעתיד בתהליך התשובה: "כל המתוודה בדברים ולא גמר בליבו לעזוב הרי זה דומה לטובל ושרץ בידו שאין הטבילה מועלת לו עד שישליך השרץ, וכן הוא אומר 'ומודה ועוזב ירוחם' (משלי כח, יג)³; ומשמע להדיא שהאדם מחוייב לגמור בלבו לעזוב את החטא, ואי לאו הכי תשובתו לא מועילה. ואם כן הוא, מדוע למד ה"משך חכמה" בדעת הרמב"ם שרכיב הקבלה לעתיד אינו מהותי בתהליך התשובה?

קבלה לעתיד - חזרה למעמד הר סיני

הרב הוטנר בספרו "פחד יצחק", עוסק בשאלה זו, וזה לשונו: "אלא שלמדין אנו מתוך דבריו של רבנו יונה כי אף על פי שחרטה על העבר וקבלה על להבא, הם שני עמודים אשר עליהם עולם התשובה עומד, בכל זאת מחולקים הם בתפיסת מקומם מחוץ לעולם התשובה, שכן עניין החרטה על העבר אינו מוצא את מקומו אלא בתור חלק מדרכי התשובה. ואלמלא 'החסד שהטיב השם יתברך עם ברואיו, להכין להם הדרך להימלט מפח מעשיהם' לא היה לנו בחרטה על העבר עניין כל עיקר. ואילו עניין הקבלה על להבא הרי הוא חלק מדרכי העבודה גם מבלעדי התוכן של מידת התשובה. כי ראשיתו של עניין הקבלה על להבא בעבודתו של כל יחיד מישראל, נעוצה היא בקבלת תורה ומצוה הכללית של כנסת ישראל. ובא על זה מקרא מפורש בתורה 'ארור אשר לא יקים' (דברים כז, כו), ופירש רש"י 'כאן כלל את כל התורה כולה וקבלו עליהם באלה ובשבעה', ע"כ וכתוב בתריה 'ואמר כל העם אמין' - אמן זו קבלת דברים..."⁴.

ומבואר מדברי הרב הוטנר שאמנם יש עניין בקבלה לעתיד אך משמעותה בעצם היא חזרה לקבלת העבר של כלל ישראל בעומדם למרגלות הר סיני ואמירתם "נעשה ונשמע" (שמות כד, ד), ומשמע - שהקבלה לעתיד אינה חלק ממרכיבי התשובה.

אך גם ביאור זה צריך עיון, שכן הרמב"ם מונה את הקבלה לעתיד כאחד ממרכיבי

³ רמב"ם, הלכות תשובה ב, ג.

⁴ הרב הוטנר, בספר "פחד יצחק", בעניני יום הכיפורים, מאמר ד.

שני סוגי תשובה - תשובה כל השנה, תשובה ביום הכיפורים

רבנו יונה בספר "שערי תשובה", מבאר: "ועל מה שאמרו רז"ל כי על כריתות ומיתות בית דין תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורין ממרקין, יש שאלה, והלא כתוב 'מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו' (ויקרא טז, ל), והתשובה בזה, כי מה שנאמר: 'לפני ה' תטהרו' מצנת עשה על התשובה, שנחפש דרכינו ונחקורה ונשובה אל ה' ביום הכיפורים, ואף על פי שנתחייבנו על זה בכל עת החיוב נוסף ביום הכיפורים. והטהרה אשר בידינו היא התשובה ותיקון המעשים אבל מה שכתוב 'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם' (שם) שהוא אמור על הטהרה, שה' יתברך מטהר אותנו מן העוון ומכפר עלינו כפרה שלימה ביום הכיפורים בלא יסורים. זה נאמר על מצוות לא תעשה, אבל על כריתות ומיתות בית דין תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורין ממרקין"⁶.

מתבאר מדבריו ששני סוגים של תשובה ישנם, האחד במשך כל השנה כולה, והשני הינו חיוב נוסף ביום הכיפורים.

ודבריו צריכים עיון גדול - מהו הצורך במצנת תשובה מיוחדת ביום הכיפורים ובמה היא שונה ממצנת התשובה הקיימת בכל השנה?

כמו כן, מצאנו ברמב"ם: "אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם בעשרת הימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד שנאמר 'דרשו ה' בהמצאו' (ישעיה נה, ו): יום הכיפורים הוא זמן תשובה לכל ליחיד ולרבים והוא קץ מחילה וסליחה לישראל, לפיכך חייבים הכל לעשות תשובה ולהתוודות ביום הכיפורים"⁷.

גם מדברי הרמב"ם נראה שיש עניין מיוחד בתשובת יום הכיפורים, וצריך עיון כנ"ל.

האחרונים הביאו כמה תירוצים לקושי זה.

בעל "המאיר לעולם" תירץ שאכן אין כוונת רבנו יונה לומר שזו מצוה מיוחדת לזמן

⁵ עיין שם בהמשך דברי ה"פחד יצחק" בעניין זה.

⁶ רבנו יונה, "שערי תשובה", שער ד, אות יז.

⁷ רמב"ם, הלכות תשובה ב, ו-ז.

זה, אלא קמ"ל שזמן התשובה הוא עד יום הכיפורים, ואם האדם לא עושה תשובה עד יום הכיפורים - הרי זה בעצמו חטא⁸.

ודבריו צריכים עיון - שהרי ברבנו יונה מפורש להדיא שישנה מצוות עשה מיוחדת של תשובה ביום הכיפורים? ועוד, לדבריו יוצא שיום הכיפורים הינו יום המפסיק ומונע את התשובה, והרי בגמרא מובא שלא ניתנו ימים טובים לישראל יותר מיום הכיפורים וט"ו באב (תענית כו, ע"ב), ומפורש שיום הכיפורים הוא יום טוב לישראל!

בעל "המשנת יעבץ" מתרץ שאכן ישנן שתי מצוות, וישנן שתי דרכים להיטהר. יש חזרה בתשובה מחטא ספציפי, ויש תשובת טהרה. וזה לשונו:

שהרי זה פשוט שאם אחד נכשל חס וחלילה בשתי עברות, כגון בחילול שבת, ובמאכלות אסורות, ועשה תשובה על עברה אחת, הלא בוודאי שעל אותה עברה שעשה תשובה קיים מצנת תשובה, אולם במצנת תשובה ביום הכיפורים דכתיב 'מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו' (ויקרא טז, ל), קיום המצוה הוא רק באופן שעשה תשובה על כל העברות שבידו, שנאמר: 'מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו' כלומר, לטהר את עצמו מכל החטאים, אבל אם עשה תשובה רק על עברה אחת, אף על פי שקיים מצנת תשובה שיש בכל השנה, אך לא קיים מצנת תשובה הנוספת שיש ביום הכיפורים. ויסוד הדברים הוא, שמצנת תשובה הנוספת ביום הכיפורים היא מתורת טהרה, כדכתיב: 'תטהרו' וכשם שלא שייך חלות טהרה בטבילה במקווה אם לא טבל כל גופו... כך לא שייך חלות טהרה על ידי תשובה ביום הכיפורים, אם לא עשה תשובה על כל עברות שבידו, ולא טיהר עצמו מכל טומאות הנפשות⁹.

ויש לתרץ על פי דבריו של המשנת יעבץ אך באופן אחר, וכפי שיתבאר להלן.

תשובה לפני משורת הדין - תיקון הפגם שקלקל בעברה

ר' אלחנן וסרמן בספרו "קובץ מאמרים" מביא: "כתב במסילת ישרים פ"ד: 'כי לפי שורת הדין ממש היה ראוי שלא יהיה תיקון לחטא כלל, כי הנה באמת איך יתקן האדם

⁸ ספר "מאיר לעולם", דרוש ב.

⁹ הרב זולטי, משנת יעבץ, או"ח, הלכות יום הכיפורים, סימן נד, אות א.

את אשר עיוות והחטא כבר נעשה, הרי שרצח האדם את חברו, הרי שנאף, איך יוכל לתקן הדבר הזה, היוכל להסיר המעשה העשוי מן המציאות? אמנם מידת הרחמים היא הנותנת... שהתשובה תנתן לחוטאים בחסד גמור, שתחשב עקירת הרצון כעקירת המעשה...'. ומבואר מדבריו שמצד הדין חרטה ותשובה אינה עוקרת את המעשה, אלא לפנים משורת הדין. וקשה טובא מהא דאיתא סוף פ"ק דקידושין: 'אפילו צדיק גמור כל ימיו, ומרד באחרונה איבד את הראשונות (זכויותיו) שנאמר: 'צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו' (יחזקאל לג, יב) ופריך בגמ': 'וניהוי כמחצה עוונות ומחצה זכויות? ומשני: 'אמר ר"ל בתוהא על הראשונות' (קידושין מ, ע"ב). פירש רש"י (ד"ה - "בתוהא") 'מתחרט על כל הטובות שעשה', ומבואר, דחרטה עוקרת מצוות ועל כרחך מצד הדין, הוא ואם כן למה לא תועיל חרטה מצד הדין לעקור עוונות? ושאלתי דבר זה מכ"ק מרן בעל חפץ חיים, והשיב - דבתשובה מאהבה היא דעוונות נעשו לו כזכויות, הוא לפנים משורת הדין, ותשובה מיראה אינה בכלל תוהא על הראשונות, שהרי אינו מתחרט על המעשה עצמו. אלא שמתירא מהעונש, ואילו היה העונש נמחל לו לא היה מתחרט כלל על המעשה".

אך ר' אלחנן עצמו הקשה - שמלשון המסילת ישרים לא משמע כן, ועל כן ביאר ר' אלחנן על פי דברי הרמח"ל בספרו "דרך ה'" שכתב: "מעשה המצוות, הנה תכלית בו לאדם שיעשהו, מבואר, שהוא לקיים מצוות בוראו ולעשות חפצו, והנה הוא מקיים חפצו יתברך שמו בב' דרכים, נמשכים זה מזה, והיינו, כי הוא מקיים חפצו במה שציווהו, שיעשה המעשה ההוא והוא עושהו, ושנית, כי הנה במעשה הזה הוא משתלם באחת ממדריגות השלימות, שהיא תולדת המצוה ההיא, והנה מתקיים חפצו יתברך שמו, שהוא חפץ שיהיה האדם משתלם מגיע ליהנות מטובו"¹⁰.

ועפ"ז ביאר ר' אלחנן: "נמצא לפי זה כי בכל מצוה ישנם שני דברים: (א) תועלת ותיקון הנעשה מהמצוה, אשר בשביל זה ציווה הקב"ה לעשותה. (ב) אחרי שנצטוונו לקיים המצוות, הוא עניין בפני עצמו לקיים ציווי השם יתברך.

וכן בעברה ישנם שני העניינים הנ"ל - היינו, הטעם אשר בשבילו הוזהרנו שלא לעשות המעשה ההוא, ובשביל זה היה ראוי למנוע מלעשות המעשה אפילו בלא אזהרה, ועכשיו שנצטוונו צריך שלא לעבור על אזהרת הקב"ה.

¹⁰ רמח"ל, דרך ה', פרק ד.

ונראה, דהא דאמרינן בתוהה על הראשונות, שאיבד מצוותיו, היינו חלק השני מה שקיים ציווי השם יתברך, אבל התיקון שנעשה מכל מצוה שקיים זה לא נאבד כלל על ידי חרטתו ונשאר כאינו מצוה ועושה. וכן הוא לעניין עברה, שהחרטה מועלת לעקור מה שעבר על ציווי השם יתברך, אבל הקילקול וההפסד, שיצא מהמעשה עצמו זה אינו נעקר מצד הדין על ידי חרטה, ורק לפני משורת הדין נמחק העוון לגמרי על ידי תשובה¹¹.

נמצינו למדים, שיש מרכיב של דין ומרכיב של חסד [לפנים משורת הדין] במעשה התשובה. בעניין הדין שיש במעשה התשובה, שווים השב בתשובה והתוהה על הראשונות. אולם בחלק החסד שונים, ורק לשב בתשובה ישנו חלק זה.

החפץ חיים חילק בין תשובה מאהבה ובין תשובה מיראה. ר"א וסרמן חילק בין הפגם / התועלת הנגרמים ממעשה העברה / המצוה ובין מילוי / אי מילוי רצון ה'.

ספר חסידים

כפרה - חיזוק שלא יחטא, טהרה - הבנה בזוהמת החטא

הגרי"ד סולוביצ'יק מחלק במעשה התשובה בין הכפרה לבין הטהרה. וזה לשונו בספרו "על התשובה":

הכופר היא התשובה והכפרה היא איפוא מעין פדיון נפש, שאדם גואל ופודה עצמו מעונש על ידי תשלום הכופר - התשובה. זה מה שנוגע לחטא מחייב, ברגע שנמחה העונש פסק החיוב. אבל החטא גם מטמא. יש מושג של טומאת החטא... החטא כמו מעביר את הכתר האלוקי מעל ראשו של אדם ופוגע בשלימותו הרוחנית... יהודי שעובר עברה משתנה מעמדו החוקי... האדם לאחר החטא אינו אותו אדם שהיה לפני החטא... ברגע שאדם חוטא הוא נפסד, נשחת, הוא נטמא, הוא ירד ממעמדו¹².

ומבואר שישנו הבדל מהותי בין כפרה לטהרה, כך שייתכן שאדם יעשה תשובת כפרה אך עדיין יישאר בזוהמתו ובטומאתו הרוחנית. לשם ביאור דבריו של הרב סולוביצ'יק נמחיש: ילד בן עשר שהחליט ללמוד רפואה, ואכן כשגדל התעקש ללמוד רפואה והצליח בלימודיו. כיצד נתייחס לכך, על אף שנראה שאדם זה הינו בעל עקרונות

¹¹ ר' אלחנן וסרמן, דוגמאות לביאורי אגדות על דרך הפשט, סימן ג, נדפס בסוף הספר "קובץ הערות".

¹² הגרי"ד סולוביצ'יק, בספר "על התשובה", מאמר - "כפרה וטהרה", עמ' 16-17.

וכו' אולם אם נעמיק בתופעה זו נווכח לדעת שזוהי התנהגות לא חכמה, האם מה שחשב ילד בגיל עשר, יקבע את כל אורח חייו בגדלות? וכי אין לנתח את מידת ההתאמה על פי ההתפתחות השכלית היום - יומית!! האם אדם מונע על פי קביעות גיל הילדות שלו? וכך בענייננו: כאשר אדם מקבל על עצמו לא לחטוא עוד בעתיד - יש לחקור האם למחרת, כשהוא אינו חוטא, זה נובע מפאת קבלתו בעבר או שזוהי קבלת שכלו העכשווית? ולכאורה מה לי לקבלת העבר אם כעת אני חושב שאל לי לחטוא!!

אלא יש לומר - לעיתים האדם קובל את עצמו במסגרות בגלל שהוא לא בטוח שהוא יתנהג בעתיד על פי שכלו. והיינו - שכעת, שאני חושב נכון, אני חושש שיבוא זמן שבו לא אחשוב בצורה נכונה, ולכן כעת אני קובע לעצמי מסמרות כך שלא אוכל לשנות את תפיסת שכלי העכשווית, גם כשיחולו תמורות שונות בעתיד.

לדוגמא: שתי מדינות כורתות ברית, וכן - איש ואשה נכנסים יחד לברית הנישואין, אם כל רצונם להיטיב זה לזה, מדוע יש צורך לעגן זאת בהסכם ממסגר ומחייב? שיטיבו אחד לשני בלי הסכם. אלא אני קושר את עצמי בקשר הדוק כי אני ידוע שאמנם נכון שכעת הקשר הוא חיובי אך יש חשש שבעתיד יהיו שינויים שעלולים לפגוע בקשר, וכדי שלא יקל עלי מאוד פירוק הקשר - אני פועל על פי שכלי העכשווי - שאינו מושפע מגורמים זרים, ומחייב את עצמי בברית כך שהקשר יהיה קשר של קיימא.

לאור זאת ניתן להסביר את מהותה של הקבלה לעתיד. דאמנם נכון שמעיקר הדין אין משמעות "מצוותית" לקבלה לעתיד, אך האדם "מסנדל" את עצמו וקובע מסמרות שלא ישוב לזה החטא על אף היותו מצוה ועומד גם בלאו הכי. ובכך האדם מתחייב על פי שכלו העכשווי שגם אם יחולו שינויים במחשבתו כתוצאה מיצרים, תאוות וכיו"ב - הוא יתמיד בהתרחקותו מהעברה. אולם נראה שזו תשובה ברמה נמוכה לאדם החושש שכל מעשיו לא יתמידו על פי שכל והבנה נכונים.

כעין זה כתב הראי"ה קוק ב"אורות התשובה" בפסקה שכותרתה "העקשנות בעבדות החטא מונעת את חירות התשובה ומקוריותה": "העקשנות לעמוד תמיד בדעה אחת ולהתמך בה בחבלי החטאת שנעשו למנהג, בין במעשים, בין בדעות, היא מחלה הבאה מתוך שיקוע בעבדות קשה, שאינה מניחה את אור החירות של התשובה להאיר

בעוצם חילה, כי התשובה היא שואפת לחופש מקורי אמיתי שהוא החופש האלוקי, שאין עמו שום עבדות"¹³.

לאור זאת בחינת "הכפרה", זוהי בעצם הקבלה לעתיד ברמה הפשוטה יותר. תפיסה מחשבתית עילאית רגעית המעגנת את העתיד ומונעת שינוי תפיסה כתוצאה מהשתלטות התאוות והיצרים של האדם, כשהמגמה היא - זירוז, חיזוק האדם להתנהג בהתמדה על פי דרך השכל. אולם כאמור דרך נוספת יש והיא "הטהרה" שבדרך זו האדם מבין בשכלו את זוהמת החטא, אך אין זה רק נצנוץ של רגע שהאדם מחליט "לסנדל" את עצמו על פי תפיסתו הרגעית אלא זו הכרה מוחלטת במצוות כאמת ובעברות כשקר¹⁴.

ועל פי זה - האדם מקבל על עצמו לעתיד, לא סתם קבלה של מצוה או הימנעות מעברה - אלא זו קבלה בדרגה גבוהה הרבה יותר. ומשמעותה - שהאדם מקבל על עצמו שכלל לא תהיה לו בחירה לעשות מצוה או לעשות עברה וזאת בגלל העובדה שהאמת תהיה כל כך ברורה כך שעשית העברה תישלל ללא כל "בחירה". וכשם שברור לאדם האיסור לא לרצות, כך יהיה ברור לאדם שאל לו לעבור כל עברה. וכאשר אדם מגיע לרמה כזו ביחס לכל המצוות - הריהו נכנס בשער הטהרה. אין זו קבלה לעתיד בבחינה של זירוז האדם להימנע מעברה אלא זו קבלה הנובעת ממדרגת ה"טהרה", ובה ערכה של המצוה כל כך נשגב ועכירותה של העברה כל כך ברורה עד שהוא לא נדרש להתמודד עם הצורך לעשות מצוות ולהתרחק מעברות.

על הפסוק "תנו עוז לאלוקים" (תהילים סח, לה), מבאר הגאון מוילנא, וכי אנו נותנים עוז לאלוקים? אלא שהקב"ה נתן ביד האדם את הבחירה על יראת שמים, וכאשר האדם מגיע לדרגה בה גם את היראת שמים הוא מחזיר כביכול להקב"ה על ידי ההפנמה של העלאת רמת הבחירה וההכרה במעלת המצוות ובחומרת העברות - הוא משיב בכך כביכול את העוז לאלוקים.

וזוהי הקבלה לעתיד העילאית הנדרשת מהאדם¹⁵. זוהי המצוה המיוחדת הנדרשת מהאדם לקראת יום הכיפורים, ללמדנו - שלא סגי במדרגת זירוז וחיזוק לאדם במעשה המצוות אלא עלינו לרכוש את הדרגה הנשגבת של בחירה בין אמת ושקר, כאשר נפנים בקרבנו שמעשה המצוה הוא האמת ומעשה העברה הוא השקר כך שכלל לא נתאוה לרע.

¹³ הראי"ה קוק, אורות התשובה, פרק ה, פסקה ה.

¹⁴ כבחינתו של אדם הראשון קודם החטא.

¹⁵ בזה מיושבת קושיית ה"משך חכמה".